

“הכלב נושיט כפו לאדם” *

מאת : ירדנה הדס

לאמור: העטיפה מכניסה אותנו ל-
אווירתו של הספר: היא טובת-סבר, משע-
שעת — משועשעת, מתוחכמת ומתחכ-
מת, וממקדת אותנו בנושא: **הכלבים**
כבני אדם. ליתר דיוק: הכלב מיקי כבן
אנוש, כאחראי על משפחה, כמנהיג וכ-
סופר (בקיצור: כאיש אשכולות).

מיקי הוא כלב. אבא של יעל (“הביא
לדפוס”, הלא הוא המחבר) מתארו כ”כ-
לב חוס מגזע מעורב” — כלומר: כלב
ללא ייחוס מיוחד, שאינו מיוחד בצבעו.
הוא “נחמד, נבון ובעל אופי” — וכל
הספר כולו אינו אלא צרור מכתביו של
מיקי לידידתו-גבירתו, הילדה יעל, שהוכ-
נסה לבית החולים.

“המכתבים” — אומר המחבר — “יג-
לו לקוראים מה הן בעיותיו ושאיותיו
של כלב”. אך דומה, שלא רק את נפש
הכלב הם מגלים, אלא הרבה יותר מזה.

שני אמצעים ספרותיים חשובים חברו
בספר שלפנינו, לעשותו קרוב ללב ואוטנ-
טי גם יחד:

שמה של רשימה זו שאול מלקט פתגמי
כלבים, המעטרים את צידה הפנימי של
עטיפת הספר. פתגמים ואמרות אלה —
מן הדין שניתן את דעתנו עליהם. הם
מתוחכמים ורובם מעשה-פרודיה:
המחבר נטל פתגמים ואמרות מעולמנו
אנו, והעבירם אל עולם הכלבים:

“אל תדון את **כלבך**, עד שתגיע
למקומו”;

“הטוב שבחתולים — גרש” (על
משקל “הטוב שבנחשים — רצץ
ראשו”);

“כלב אל כלב יביע נביחה” (כאן
מהדהד “יום ליום יביע אומר”);

“דאגה בלב כלב — ינבחנה” (בעק-
בות “דאגה בלב איש — ישחנה”.

גם סיסמאות “מעמדיות” מוצאות
מקומן בלקט זה: “כלבי כל העולם

— התאחדו!” (“פועלי כל העולם
— התאחדו” — בשינוי “קל”).

* מנחם רגב, מכתבי מיקי, ציורים: דני קרמן,
הוצאת עם עובד, 1976.

א. ההאנשה.

(היותו של יעל, השתייכותו למשפחה כולה, גאוותו על "גזעו", גזע "המעורבים הפקחים", והיותו חבר לכל כלבי השכונה).

הכלב חושב, מתכנן, מתלבט וכותב. הוא החברה הישראלית בפרט: השכונה, הכלביע ומספר לגבירתו, מה שאין הוא יכול לשיח לה בבניחה.

הוא מתייחס במכתביו אל כל המעגל לים הללו — ומבהיר לנו בהדרגה את זיקתו אל כל אחד מהם ואת ההתנגדות שויות שבינם לבין עצמם (כביכול, כל מעגל רוצה בו לעצמו). למשל: כשהוצע לו מינוי למשרת השגריר **בכלבונדיה**, סרב לקבלה, למרות הפיתוי, משום נאמנותו ליעל. אולם רגשותיו בענין היותר מעורבים מאוד ("אולי, למרות הכל, הייתי צריך לקבל את השגרירות בכלבונדיה"; או: "לא התכוונתי ברצינות לנטוש אותך בעת כזאת, אבל כמו אצל כל כלב הגון מתרועעים אצלי יצרים שונים").

במכתביו מביע הכלב את רגשותיו הסותרים, את תסכוליו, את גאוותו. הסיפור מאפשר לו ולנו את הבלתי אפשרי:

כתיבת המכתבים מבטלת את האלם שלו, מעניקה לו שפה נוספת על נביחותיו ועל אופני ההתבטאות האחרים, כגון כשכוש-זנבו, הנתונים לו מן הטבע. **הכלב כותב.**

כאן מגיעה ההאנשה אל שיאה. תכסיס זה עונה על השאלה: מה אומרות עיניו של הכלב? מה בלבו?

(יעל, גם חיי כלב אינם פשוטים כל-כך. אני מקוה שתביני, אם לפעמים אהיה קצת יותר מדי כלב". עמ' 72).

המחבר בונה את עולמו של הכלב במקביל לעולמם של בני-אדם בכלל ושל

ב. סגנון של מכתב: הספר כולו הוא צרור מכתבים.

יש בו — על כן — מצורתו של **יומן**, המ-תאר חיי יום של כותבו בלא הסלק-ציה של ספר הזכרונות (האוטוביוגרפיה). **הכל** חשוב. **הכל** משמש נושא לתיאור ולהרהור. איכות זו של כתיבה גלוית-לב, הפונה אל ילדה (בגילם של הקוראים), מקרבת את הספר לילדים ומטשטשת בעליל את קורטוב-הריחוק, העשוי להת-עורר אצל ילד ספקן ("כלב כותב? — שטויות!")

באמצעות המכתבים מעביר המספר לילדים הקוראים את "השקפת העולם" הכלבית: הכלב רואה את בני-הבית כנ-תונים להשגחתו.

"האחריות שרובצת עלי בניהול חייכם היא באמת למעלה מכוחי. שמת לב שרזיתי בזמן האחרון? תראי; לרוץ בכל פעם כשהטלפון מצלצל יכול להטריף דעתו של כל כלב נורמלי. ואם באותו זמן מצלצל גם פעמון הדלת, אני באמת לא יודע לאן לטפף ראשונה. מובן, שכולם צועקים עלי! אני אשמ בכל!" (עמ' 15). הסיטואציה, המתוארת כאן, ברורה מבחינתם של בני-האדם: הטלפון מצל-צל, פעמון הדלת משמיע קולו — והכלב מתלבט בין רגליהם של בני הבית המבול-בלים. כולו רצון טוב — וכולו מיטרד. "מובן, שהכל צועקים עליו"...

לכלב שלנו מספר מעגלי-השתייכות

ואמינה. סיומיהם של המכתבים מקור-
ריים, מפתיעים ויפים להפליא. כמו,
למשל:

"באהבת-נביחה,
וברגש כלבי עמוק,
ובאיחולי נובח,
ובשעירות-לב,
שלך,
מיקי".

כאן לפנינו פרודיה לסיום האופייני
של מכתב אהבה ("**בשעירות לב**" במקום
"**בסערות לב**", שהרי כלב שעיר הוא
הכותב).

או:

"בכלבוב מכלבב
ובחיבוב מחבב
ובנביחת געגועים
וכיסופי כשכוש
שלך,
מיקי".

כאן בנוי הסיום פטפוטי לשון, שהם
מצורותיו החביבות ביותר של ההומור
המילולי. אין חתימתו של מכתב אחד
דומה לחברתה, וכל אחת מהן מושפעת
מהמכתב שקדם לה ומותאמת אליו.

האיורים מלאי הומור וחיבה לילדים
ולכלבים גם יחד. הדמויות המצויירות
אינן יפות מדי — כשם שאינן כליל-
השלמות בטכסט. יש כאן תואם בין
הטכסט לאיור, ותואם זה ראוי להערכה
מיוחדת.

התייחסו וההתחכמות שבספר אינם
מפריעים, כיון שמה שאסור לבני אדם
מותר לכלבים. ומיקי חי, בעצם, "חי-
כלב" מלאים, המעשירים גם אותנו.

בוץ (קבוץ של כלבים), הזקנים שבעדה,
המארגנים מלידה והמתמרזים ה"מקצו-
עיים", המנהיגים הבלתי מוכתרים —
והמונהגים, ההולכים בעקבותיהם —
התיאורים רוויי דינמיקה קבוצתית, עד-
תית וקהילתית.

ראייתו של הכלב את האחרים בקור-
תית ומפוכחת (כראייתם של האנשים
רבים) — בעוד שאת עצמו הוא מפאר
ומרום (כדרכם של רבים מאותם אנ-
שים).

חוסר מימד הביקורת העצמית מזמן
אל תוך הסיפור את **ההומור**: מעין —
כל גמל רואה את דבשת חברו ואינו
מרגיש בדבשתו שלו. הכלב שלנו מתאונן
על אנוכיותם של בעליו, ואינו חש בכך,
שהוא עצמו ספוג אגוצנטריות חיננית,
קיצונית ומשעשעת.

הסיפור מסתיים בטוב: יעל מחלימה
— והידידים "שוב ביחד" (כשמו של
הפרק האחרון, עמ' 82). זהו "**הפי אנד**",
משמח — אם כי גם לפני הסיום לא העי-
בה הדאגה לשלומה של הילדה החולה
על המכתבים. זוהי, שוב, נקודה חיובית
ונאה.

המהלה היא עילה לא לפרידה מכאי-
בה, אלא ליצירת קומוניקציה משעשעת.
בעזרת המכתבים "מבהיר הכלב" לילדה
את מכמני לבו. הדבר תורם להבנת הזר-
ת בכלל והידידים האלמים (הלא הם
חיות-המחמד שלנו) בפרט.

המכתבים הם גם מעין תחליף למילוי
מצות ביקור-חולים (הרי על כלבים נאס-
רה הכניסה לבתי-החולים של בני האדם.
אך היא מותרת למכתביהם...)

לשון הספר פשוטה, יום-יומית, נאה